

Sygn. akt VII U 1817/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 listopada 2016 r.

Sąd Okręgowy w Gdańsku VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSR del. do SO Jarosław Matuszczak

Protokolant: referent stażysta Magdalena Szczygieł

po rozpoznaniu w dniu 24 listopada 2016 r. w Gdańsku

na rozprawie

sprawy z odwołania I. J. (1)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

z dnia 28 sierpnia 2015 r. nr (...)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o ustalenie istnienia bądź nieistnienia obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym

z udziałem J. K. (1)

zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdza, że ubezpieczona I. J. (1) jako pracownik u płatnika składek (...) J. K. (1) podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu od dnia 23 sierpnia 2014 r.

Sygn. akt VII U 1817/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 28 sierpnia 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. stwierdził, że ubezpieczona I. J. (1) nie podlega z tytułu zatrudnienia u płatnika składek (...) J. K. (1) ubezpieczeniom społecznym tj. emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu od dnia 23 sierpnia 2014 r. (k. 27-29 akt ubezpieczeniowych).

Odwołanie od powyższej decyzji wniosła ubezpieczona I. J. (1), wnosząc o uchylenie zaskarżonej decyzji i rozstrzygnięcie co do istoty sprawy (k. 2-4 akt sprawy).

W odpowiedzi z dnia 13 października 2015 r. na odwołanie skarżącej pozwany organ ubezpieczeniowy wniósł o jego oddalenie, powołując się na argumentację przedstawioną w zaskarżonej decyzji (k. 7-9 akt sprawy).

Uczestnik postępowania, płatnik składek J. K. (1) poparł stanowisko ubezpieczonej (k. 144 akt sprawy).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny :

Płatnik składek J. K. (1), prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą pod firmą (...) w G. od dnia 10 grudnia 2011 r.

Głównym przedmiotem prowadzonej działalności jest sprzedaż hurtowa niewyspecjalizowana, jak również m.in. szeroko pojęte usługi budowlane.

Dowód: wydruk z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, k. 25 akt ZUS, zeznania płatnika składek – protokół skrócony z nagraniem k. 140-146 akt sprawy.

Ubezpieczona I. J. (1), urodzona dnia (...), została zatrudniona u płatnika składek (...) J. K. (1) w G. na podstawie umowy o pracę z dnia 23 sierpnia 2014 r. na czas nieokreślony w wymiarze 1/2 etatu na stanowisku architekta za wynagrodzeniem miesięcznym w kwocie 10.000 zł brutto.

Ubezpieczona została w dniu 10 września 2014 r. zgłoszona przez płatnika składek do ubezpieczeń: emerytalnego, rentowych, chorobowego i wypadkowego z kodem 01 10 00 (pracownik) z dniem 23 sierpnia 2014 r.

Płatnik nie skierował nowo zatrudnionego pracownika do lekarza medycyny pracy celem uzyskania zaświadczenia lekarskiego o zdolności do wykonywania pracy na rzecz płatnika.

Ubezpieczona przeszła szkolenie z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy.

Dowód: umowa o pracę z dnia 23 sierpnia 2014 r. – k. 1B akt osobowych, karta szkolenia BHP – k. 10B akt osobowych, deklaracja (...) k. 5 akt ubezpieczeniowych,

Ubezpieczona została polecona płatnikowi składek jako dobry architekt. J. K. (1) telefonicznie skontaktował się z ubezpieczoną, a następnie spotkał się z nią w biurze na ul. (...), po czym podjął decyzję o jej zatrudnieniu. Uzgodnione przez strony wynagrodzenie było zbliżone do tego, które ubezpieczona otrzymywała u swojego drugiego pracodawcy.

Dowód: zeznania ubezpieczonej – protokół skrócony z nagraniem k. 173-178 akt sprawy, zeznania płatnika składek – protokół skrócony k. 173-178 akt sprawy.

Jednocześnie w 2014 r. ubezpieczona była zgłoszona do ubezpieczeń społecznych z tytułu zatrudnienia jako pracownik w spółce (...) sp. z o.o. z wynagrodzeniem minimalnym (od 08 lutego 2010 r.) oraz w wymiarze 1/2 etatu u P. Ś. (1) (...) z wynagrodzeniem 12.391,14 zł (od 03 czerwca 2013 r.). Wcześniej w okresie od 01 maja 2013 r. do 01 stycznia 2014 r. ubezpieczona była m.in. zatrudniona w (...) z wynagrodzeniem 12.823 zł.

(...) to nazwa pod którą ubezpieczona wykonywała wcześniej zlecenia dodatkowe.

Dowód: zestawienie tytułów do ubezpieczeń nienumerowane karty akt ZUS, wpis do (...) P. Ś. (...)

(...) zeznania świadka W. J. - protokół skrócony z nagraniem k. 99-100 i 102 akt sprawy, zeznania ubezpieczonej – protokół skrócony z nagraniem k. 143-144 i 146 akt sprawy

Na początku 2014 r. J. K. (1) zawarł umowę najmu nieruchomości mieszczącej się przy ul. (...) w G.. Jednym z warunków umowy najmu było przeprowadzenie kapitalnych remontów nieruchomości. Zarządcą tej nieruchomości jest M. U..

Po zatrudnieniu I. J. (1) płatnik składek powierzył jej realizację dwóch inwestycji - remontu generalnego wynajmowanej przez niego nieruchomości przy ul. (...) oraz gruntownego remontu nieruchomości należącej do (...) sp. o.o.. w B. pod B.,

Ubezpieczona pracę wykonywała częściowo w domu, czasem przyjeżdżała do biura na ul. (...), jak również jeździła na budowy.

I. J. (1) sprawowała bezpośredni nadzór nad remontem nieruchomości przy ul. (...) w G. – sporządziła projekt aranżacji pomieszczeń i wizualizację, dysponowała dokumentacją dotyczącą inwestycji, prowadziła rozmowy z wykonawcami.

Ubezpieczona osobiście nadzorowała również przebieg remontu nieruchomości w B. pod B.. Na terenie tej inwestycji przebywała kilkakrotnie (3-4 razy) uzgadniając szczegóły z kierownikiem budowy i omawiając z pracownikami przygotowane przez siebie projekty. Inwestycja została zrealizowana w sposób zaaranżowany przez ubezpieczoną.

Ubezpieczoną I. J. (1) jako pracownika płatnika składek J. K. (1) przy realizacji w/w inwestycji oprócz osób bliskich tj. męża W. J. i ojca R. W. widzieli również:

- M. U. – zarządca nieruchomości przy ul. (...), nadzorujący terminowość remontu tej nieruchomości, będącego elementem umowy najmu;
- P. G. – którego działalność sąsiadowała z działalnością płatnika składek, a któremu ubezpieczona również doradzała m.in. w zakresie wyboru kolorów ścian;
- S. K. – którego żona studiowała z ubezpieczoną, a który odwiedzając znajdujący się w pobliżu sklep ze sprzętem wodnym (szukał wówczas skutera wodnego) spotkał ubezpieczoną przy pracy przy ul. (...). W trakcie rozmowy ubezpieczona powiedziała mu o tym, że nadzoruje tę inwestycję;
- P. D. – w 2014 r. dyrektor handlowy spółki (...), a obecnie jej udziałowiec, na zlecenie której płatnik składek przeprowadzał remont inwestycji w B. pod B. nadzorowany przez ubezpieczoną

Dowód: dokumentacja projektowa i wizualizacje k. 25-55 akt sprawy, zeznania świadka W. J. – protokół skrócony z nagraniem k. 99-100 i 102 akt sprawy, zeznania świadka R. W. – protokół skrócony z nagraniem k. 99-100 i 102 akt sprawy, zeznania świadka M. U. – protokół skrócony z nagraniem k. 100-102 akt sprawy, zeznania świadka P. G. – protokół skrócony z nagraniem k. 120 i 122 akt sprawy, zeznania świadka S. K. – protokół skrócony z nagraniem k. 141 i 146 akt sprawy, zeznania świadka P. D. – protokół skrócony z nagraniem k. 141-142 i 146 akt sprawy, zeznania ubezpieczonej – protokół skrócony z nagraniem k. 143-144 i 146 akt sprawy, zeznania płatnika składek – protokół skrócony z nagraniem k. 142-143 i 146 akt sprawy.

J. K. (1) oprócz ubezpieczonej zatrudniał pracowników fizycznych. Jego działalność w 2014 r. osiągnęła przychód w kwocie 3.790.392,12 zł, w tym koszt uzyskania przychodu (obejmujące również wynagrodzenie ubezpieczonej) wyniósł 3.715.154,71. Ostatecznie płatnik składek w roku podatkowym 2014 r. osiągnął dochód w wysokości 67.300 zł. W 2014 r. płatnik składek popadł w kłopoty finansowe, przestał m.in. składać deklaracje i opłacać składki na ubezpieczenia społeczne (ostatnia i jedyna składka za ubezpieczoną została zapłacona za sierpień 2014 r.), przeszedł załamanie nerwowe, nie było z nim kontaktu. Powyższe zbiegło się w czasie z zatrudnieniem ubezpieczonej.

Dowód: zeznania płatnika składek – protokół skrócony z nagraniem k. 142-143 i 146 akt sprawy, fotokopia zeznania podatkowego płatnika składek za 2014 r. k. 168-172 akt sprawy, odpowiedź na wniosek o rozliczenie konta – nienumerowane karty akt ZUS, pismo ZUS z 24.10.2016 r. k. 166 akt sprawy

Z tytułu zatrudnienia u płatnika składek ubezpieczona I. J. (1) otrzymała należne jej wynagrodzenie, ostatnie w październiku 2014 r.

Wnioskodawczyni faktycznie wykonywała pracę na rzecz pracodawcy od dnia 03 października 2014 r.

Od dnia 04 października 2014 r. pozostawała niezdolna do pracy w związku z zagrożoną ciążą.

Dowód: zeznania ubezpieczonej – protokół skrócony z nagraniem k. 143-144 i 146 akt, roczna karta ewidencji czasu pracy k. 15B akt osobowych

Zakład Ubezpieczeń Społecznych wszczął postępowanie wyjaśniające w sprawie prawidłowości zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego i wykonywania pracy przez I. J. (1) u płatnika składek, w związku z czym pismami z dnia 25

lutego 2015 r., 24 marca 2015 r. pozwany organ wezwał płatnika składek i ubezpieczoną do przedłożenia dokumentacji związanej z zatrudnieniem ubezpieczonej, lecz nie otrzymał odpowiedzi. Inspektor kontroli podjął próbę osobistego skontaktowania się z płatnikiem składek pod adresem jego działalności – bez skutku.

Dowód: wezwania z 25.02.2015 i 24.03.2015 r. k. 7, 10 i 12 akt ubezpieczeniowych

Zaskarżoną w niniejszej sprawie decyzją z dnia 28 sierpnia 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. stwierdził, że ubezpieczona I. J. (1) nie podlega z tytułu zatrudnienia u płatnika składek (...) J. K. (1) ubezpieczeniom społecznym tj. emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu od dnia 23 sierpnia 2014 r.

Okoliczność bezsporna, nadto: decyzja pozwanego o ustaleniu nieistnienia obowiązku ubezpieczeń z dnia 28 sierpnia 2015 r. – nienumerowane karty akt ubezpieczeniowych

Ubezpieczona I. J. (1) formalnie nie rozwiązała stosunku pracy z J. K. (1), również miała problem, aby się z nim skontaktować. Faktycznie zakończyła wykonywanie pracy, gdy źle się poczuła i zaczęła korzystać ze zwolnienia lekarskiego w związku z ciążą.

Dowód: zeznania ubezpieczonej – protokół skrócony z nagraniem k. 143-144 i 146 akt sprawy,

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powyższy stan faktyczny, w spornej części, Sąd ustalił na podstawie dokumentów prywatnych i urzędowych zgromadzonych w aktach ubezpieczeniowych, aktach osobowych oraz w aktach sprawy, których prawdziwość nie była przez żadną ze stron kwestionowana, za wyjątkiem umowy o pracę. Sąd również nie znalazł podstaw do kwestionowania ich wiarygodności z urzędu.

Odnośnie umowy o pracę, strona pozwana podważała jej prawdziwość w tym sensie, iż uważała ją za czynność prawną dokonaną dla pozorów, względnie nieważną jako zawartą w celu obejścia prawa, czemu dała wyraz swoją decyzją. Wiarygodność tego dokumentu jest zatem ściśle związana z rozstrzygnięciem w sprawie, przy czym sąd przesądzając o zasadności odwołania, uznał na podstawie pozostałych dowodów przedstawionych przez ubezpieczoną (zgodnie z art. 253 k.p.c.), iż jest ona dokumentem wiarygodnym. Z zeznań świadków i pozostałych dowodów wynikało bowiem niezbicie, że umowa nie tylko została zawarta ale i była wykonywana.

Stan faktyczny Sąd ustalił również na podstawie zeznań ubezpieczonej I. J. (1), płatnika składek J. K. (1), jak i świadków W. J., R. W., M. U., P. G., P. D. i S. K.. Zeznania w/w osób były spójne, logiczne i wskazywały na zbliżone przejawy aktywności zawodowej ubezpieczonej w trakcie świadczenia pracy dla J. K. (1). Z tych względów Sąd nie znalazł podstaw do zakwestionowania prawdziwości złożonych przez nich zeznań. Zaznaczyć przy tym należy, iż z ostrożnością Sąd podszedł do zeznań świadków W. J. i R. W., którzy jako osoby bliskie ubezpieczonej mogli być zainteresowani korzystnym rozstrzygnięciem, niemniej jednak w świetle całokształtu zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w tym zeznań pozostałych świadków – osób obcych dla ubezpieczonej i nie zainteresowanych wynikiem postępowania – zeznania te nie zawierały takich treści, które pozwalałyby na ich podważenie jako nielogicznych albo niespójnych z pozostałymi dowodami. Z podobnych względów sąd dał wiarę samej ubezpieczonej i J. K. (1).

Powyższe dowody układają się zdaniem Sądu w spójną całość, wzajemnie się potwierdzając lub uzupełniając, dlatego też Sąd dał im wiarę w całej rozciągłości.

W ocenie Sądu Okręgowego, odwołanie wnioskodawczyni I. J. (1) zasługuje na uwzględnienie.

Przedmiotem postępowania było dokonanie weryfikacji trafności zawartego w spornej decyzji rozstrzygnięcia w zakresie stwierdzenia braku podstaw do podlegania przez nią ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu z faktu zatrudnienia w oparciu o umowę o pracę u pracodawcy – płatnika.

Na podstawie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, Sąd uznał stanowisko pozwanego organu ubezpieczeniowego za błędne.

Kwestią sporną w niniejszej sprawie, poddaną ocenie Sądu Okręgowego, był cel zawartej pomiędzy stronami umowy o pracę oraz faktyczne świadczenie pracy przez ubezpieczoną I. J. (1) na rzecz płatnika składek J. K. (1).

Zdaniem Sądu Okręgowego, ubezpieczona I. J. (1) oraz płatnik składek J. K. (1) za pomocą przedłożonych dokumentów oraz zeznań świadków oraz własnych, zdołali obalić ustalenia dokonane przez pozwanego, który twierdził, że umowa o pracę z dnia 23 sierpnia 2014 r. zawarta pomiędzy stronami, nie była faktycznie realizowana i była umową pozorną, zawartą jedynie w celu uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Udowodnili bowiem, że skarżąca świadczyła w sposób rzeczywisty i podlegający weryfikacji sądowej pracę na rzecz pracodawcy od dnia 23 sierpnia 2014 r. do dnia 03 października 2014 r.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity obowiązujący w chwili zgłoszenia do ubezpieczenia Dz. U. z 2013 r. poz. 1443 ze zm. od 27.05.2014 r., dalej przywoływany jako ustawa systemowa) obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają, z zastrzeżeniem art. 8 i 9, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są pracownikami, z wyłączeniem prokuratorów.

Ustawa systemowa w art. 8 ust. 1 podaje, iż za pracownika uważa się osobę pozostającą w stosunku pracy, z zastrzeżeniem ust. 2 i 2a, które w sprawie nie znajdują zastosowania.

W myśl art. 11 ust. 1 tejże ustawy, obowiązkowo ubezpieczeniu chorobowemu podlegają osoby wymienione w art. 6 ust. 1 pkt 1, 3 i 12.

Z kolei z art. 12 ustawy systemowej wynika, iż obowiązkowo ubezpieczeniu wypadkowemu podlegają osoby podlegające ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym.

Jak wynika zaś z art. 13 ust. 1 tejże ustawy obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu podlegają osoby fizyczne w następujących okresach: pracownicy - od dnia nawiązania stosunku pracy do dnia ustania tego stosunku.

Kluczowym zatem dla rozstrzygnięcia kwestii podlegania wymienionym ubezpieczeniom było ustalenie, czy I. J. (1) była pracownikiem w rozumieniu art. 8 ust. 1 ustawy systemowej. Zakres podmiotowy przymusu ubezpieczeń emerytalnego i rentowego wyznaczają wprawdzie art. 6, 8 i 9 ustawy systemowej, jednakże o tym czy ktoś jest pracownikiem decydują normy prawa pracy.

Stosownie do zawartej w art. 2 k.p. definicji, pracownikiem jest osoba zatrudniona na podstawie m.in. umowy o pracę (inne przypadki są irrelevantne dla niniejszego postępowania). Użyty w powyższym przepisie zwrot „zatrudniona” oznacza istnienie między pracownikiem, a pracodawcą szczególnej więzi prawnej o charakterze zobowiązaniowym, tj. stosunku pracy. Istotą tegoż stosunku jest – w świetle art. 22 § 1 k.p. – uzewnętrznienie woli umawiających się stron, z których jedna deklaruje chęć wykonywania pracy określonego rodzaju w warunkach podporządkowania pracodawcy, natomiast druga – stworzenia stanowiska pracy i zapewnienia świadczenia pracy za wynagrodzeniem. Celem i zamiarem stron umowy o pracę winna być zatem faktyczna realizacja treści stosunku pracy, przy czym oba te elementy wyznaczają: ze strony pracodawcy – realna potrzeba ekonomiczna i umiejętności pracownika, zaś ze strony pracownika – ekwiwalentność wynagrodzenia uzyskanego za pracę. Dla skuteczności umowy o pracę wystarczy zatem zgodna wola stron, wyrażona w umowie o pracę.

Organ rentowy w swojej decyzji powołał się na nieważność umowy o pracę zawartej pomiędzy I. J. (1) jako pracownikiem a J. K. (1) jako pracodawcą odwołując się do art. 58§1 k.c. i art. 83§1 k.c.

Pierwszy z tych przepisów stanowi, że czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy.

Zgodnie zaś z art. 83 § 1 k.c. nieważne jest oświadczenie woli złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozorów.

Należy więc odróżnić przesłanki nieważności spowodowanej pozornością czynności prawnej (art. 83§1 k.p.c.) od nieważności czynności prawnej mającej na celu obejście ustawy (art. 58 § 1 k.c.). Pozorność umowy wyraża się w braku zamiaru wywołania skutków prawnych przy jednoczesnym zamiarze stworzenia okoliczności mających na celu zmylenie osób trzecich. Natomiast czynność prawna mająca na celu obejście ustawy polega na takim ukształtowaniu jej treści, które z formalnego punktu widzenia nie sprzeciwia się ustawie, ale w rzeczywistości zmierza do zrealizowania celu, którego osiągnięcie jest przez ustawę zakazane. Pojęcie obejścia prawa i pozorności są sobie znaczeniowo bliskie i niejednokrotnie pokrywają się.

Ustalenie, czy umowa zmierza do obejścia prawa lub jest pozorna wymaga poczynienia konkretnych ustaleń faktycznych dotyczących okoliczności jej zawarcia, celu jaki strony zamierzały osiągnąć, charakteru wykonywanej pracy i zachowania koniecznego elementu stosunku pracy, jakim jest wykonywanie pracy podporządkowanej (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 1995 r., I PZP 7/95, OSNAPiUS 18/95, poz. 227; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1997 r., I PKN 276/97, OSNAPiUS13/98, poz. 397).

W teorii prawa cywilnego uznaje się, że czynnością prawną podjętą w celu obejścia ustawy jest czynność, wprawdzie nie objęta zakazem prawnym, ale przedsięwzięta w celu osiągnięcia skutku zakazanego przez prawo (zob. System Prawa Prywatnego, tom 2, red. Z. Radwański, Warszawa 2002, s. 227-228).

W tym miejscu wskazać należy, iż mając na względzie specyfikę postępowania w sprawach ubezpieczeń społecznych oraz fakt, iż w przedmiotowej sprawie pomiędzy skarżącą a organem ubezpieczeń społecznych powstał spór dotyczący obowiązku ubezpieczeń społecznych (na jaki wskazuje sam ustawodawca w art. 38 ust. 1 ustawy systemowej) przy rozstrzygnięciu niniejszej sprawy zasadnicze znaczenie ma rozkład ciężaru dowodu.

Zgodnie z treścią art. 6 k.c., który to przepis ma przede wszystkim charakter procesowy, ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. Sama zasada skonkretyzowana w art. 6 k.c., jest jasna. Ten, kto powołując się na przysługujące mu prawo, żąda czegoś od innej osoby, obowiązany jest udowodnić fakty (okoliczności faktyczne) uzasadniające to żądanie, ten zaś, kto odmawia uczynienia zadość żądaniu, a więc neguje uprawnienie żądającego, obowiązany jest udowodnić fakty wskazujące na to, że uprawnienie żądającemu nie przysługuje (zob. Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga pierwsza, część ogólna. Stanisław Dmowski i Stanisław Rudnicki, Wydawnictwo Prawnicze Lexis Nexis, Warszawa 2005 r., wydanie 6).

Podobną rolę odgrywa zasada wyrażona w art. 232 k.p.c. Zgodnie z treścią tego przepisu strona jest obowiązana wykazać dowodami zasadność zgłoszonych przez nią twierdzeń. Ten, kto powołując się na przysługujące mu prawo, żąda czegoś od innej osoby, obowiązany jest udowodnić fakty (okoliczności faktyczne) uzasadniające to żądanie, ten zaś, kto odmawia uczynienia zadość żądaniu, a więc neguje uprawnienie żądającego, obowiązany jest udowodnić fakty wskazujące na to, że uprawnienie żądającemu nie przysługuje.

Uwzględniając to, że nie można domniemywać, iż umowa została zawarta w celu obejścia prawa lub by była pozorna, oraz to, że ubezpieczenie pracownika ma charakter obowiązku, to przede wszystkim na organie rentowym ciąży obowiązek udowodnienia w procesie przesłanek z art. 58§1 k.c. lub z art. 83§1 k.c., w szczególności poprzez przedstawianie tzw. dowodów pozytywnych przeciwnych, tj. takich, z których wynika, że dane zdarzenie nie mogło mieć miejsca, gdyż istniały przeszkody do jego zaistnienia. Przykładowo, może to polegać na udowodnieniu, że w tym czasie ubezpieczona świadczyła inną pracę albo nie była zdolna do świadczenia pracy z przyczyn zdrowotnych, etc.

Skarżąca decyzję pozwanego organu, winna zaś przedstawiać dowody na to, że umowa nie miała charakteru pozornego i była faktycznie wykonywana, przy czym jej obowiązek dowodowy miał charakter następczy wobec obowiązku dowodzenia przez organ rentowego.

Umowa o pracę nie jest czynnością wyłącznie kauzalną, gdyż w zatrudnieniu pracowniczym chodzi o wykonywanie pracy. Brak pracy podważa umowę o pracę. Innymi słowy jej formalna strona, nawet połączona ze zgłoszeniem do ubezpieczenia społecznego, nie stanowi podstawy takiego ubezpieczenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2010 r., I UK 74/10, za: Lex). W tymże wyroku zaprezentowano również pogląd, iż to na organie rentowym, który przyjął zgłoszenie do ubezpieczenia pracowniczego i nie kwestionował tytułu tego zgłoszenia oraz przyjmował składki, spoczywa ciężar dowodu, że strony umowy o pracę złożyły fikcyjne oświadczenia woli.

W tym miejscu należy podkreślić całkowitą bierność w sądowym postępowaniu odwoławczym pozwanego organu rentowego – który w żaden sposób, poza sformulowaniem odpowiedzi na odwołanie, nie podjął polemiki z materiałem dowodowym zaproponowanym Sądowi przez skarżącą i zainteresowanego płatnika.

Natomiast ubezpieczona za pomocą przedłożonych dokumentów, dowodów do nich zbliżonych i popartych zeznaniami własnymi, płatnika oraz świadków, obaliła ustalenia dokonane przez pozwanego jeszcze w postępowaniu administracyjnym, który zaś nie przedstawił istotnych dowodów na okoliczność tego, że umowa o pracę była zawarta dla pozoru lub też w celu obejścia prawa. Wnioskodawczyni skutecznie obaliła też twierdzenia organu, zgodnie z którymi skarżąca nie podjęła rzeczywiście pracy, a umowa o pracę zawarta między nią a zainteresowanym pracodawcą miała wyłącznie na celu umożliwienie korzystania ze świadczeń ubezpieczeniowych.

W celu pełniejszego określenia okoliczności, jakie są relewantne dla oceny ważności umowy o pracę, będącej przedmiotem badania w sprawie, należy przedstawić dorobek orzeczniczy w tym przedmiocie.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 maja 2011 r., II UK 20/11 wyraził podzielany przez tut. Sąd pogląd, iż umowa o pracę jest zawarta dla pozoru (art. 83 k.c. w związku z art. 300 k.p.), a przez to nie stanowi tytułu do objęcia ubezpieczeniami społecznymi, jeżeli przy składaniu oświadczeń woli obie strony mają świadomość, że osoba określona w umowie jako pracownik nie będzie świadczyć pracy, a podmiot wskazany jako pracodawca nie będzie korzystać z jej pracy, czyli strony z góry zakładają, iż nie będą realizowały swoich praw i obowiązków wypełniających treść stosunku pracy. Nie można zatem przyjąć pozorności oświadczeń woli o zawarciu umowy o pracę, gdy pracownik podjął pracę i ją wykonywał, a pracodawca tę pracę przyjmował.

Pozorności umowy o pracę zachodzi także wówczas, gdy praca jest faktycznie świadczona, lecz na innej podstawie niż umowa o pracę. Dla stwierdzenia, że pracownicze podporządkowanie pracownika pracodawcy występuje w treści stosunku prawnego z reguły wskazuje się na takie elementy jak: określony czas pracy i miejsce wykonywania czynności, podpisywanie listy obecności, podporządkowanie pracownika regulaminowi pracy oraz poleceniom kierownictwa co do miejsca, czasu i sposobu wykonywania pracy oraz obowiązek przestrzegania norm pracy, obowiązek wykonywania poleceń przełożonych, wykonywanie pracy zmianowej i stała dyspozycyjność, dokładne określenie miejsca i czasu realizacji powierzonego zadania oraz ich wykonywanie pod nadzorem kierownika.

Niewątpliwie zatem w razie faktycznego świadczenia pracy przez pracownika i wypłacania mu wynagrodzenia oraz wykonywania przez pracodawcę innych, typowych obowiązków, nie można uznać, że strony od początku nie zamierzały wywołać jakichkolwiek skutków prawnych umowy o pracę, a jedynie chciały stworzyć u osób trzecich przekonanie, że takie skutki powstają (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2013 r., II PK 299/12, opubl.: www.sn.pl).

Trafne jest też twierdzenie, że korzystanie ze świadczeń z ubezpieczenia społecznego na skutek podlegania obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu samo w sobie nie mogłoby być określone jako sprzeczne z prawem. Skorzystanie z ochrony gwarantowanej pracowniczym ubezpieczeniem społecznym jest legalnym celem zawierania umów o pracę (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2006 r., I UK 186/05). Zawarcie więc umowy o pracę

wyłącznie w celu uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego, nie powoduje nieważności takiej czynności prawnej, jako mającej na celu obejście ustawy (art. 58 § 1 k.c.), jeżeli na jej podstawie praca w reżimie określonym w art. 22 § 1 k.p. faktycznie jest wykonywana. Innymi słowy, motywacja skłaniająca do zawarcia umowy o pracę nie ma znaczenia dla jej ważności przy założeniu rzeczywistego jej świadczenia zgodnie z warunkami określonymi w art. 22 § 1 k.p. (wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 20 maja 2015 r., III AUa 1679/14).

Krytyczny ogląd zawierania umów o pracę przez kobiety w ciąży i ich krótkotrwałe zatrudnienie, rodzące prawo do pełni świadczeń przysługujących z ubezpieczenia społecznego z tytułu macierzyństwa, może uzasadniać poczucie nadużywania prawa, jednak nie jego obejścia. Wady oświadczeń woli dotyczące umowy o pracę - nawet powodujące jej nieważność - nie wywierają skutku w sferze prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego. W tych stosunkach prawną doniosłość ma jedynie zamiar obejścia prawa przez „fikcyjne” zawarcie umowy, tj. takie, które nie wiąże się ze świadczeniem pracy, a dokonanie zgłoszenia do ubezpieczenia następuje pod pozorem zatrudnienia (wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 29 lutego 2012 r., III AUa 1785/11). Nieważność umowy o pracę nie wywołuje bezpośredniego skutku w sferze prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego, w których prawną doniosłość ma jedynie taka "pozorność" zawarcia umowy o pracę, która nie wiąże się z wykonywaniem umowy i gdy zgłoszenie do ubezpieczenia następuje tylko pod pozorem istnienia tytułu ubezpieczenia w postaci zatrudnienia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2006 r., II UK 202/05).

Uwzględniając powyższe poglądy należało stwierdzić, że przeprowadzone postępowanie dowodowe pozwala Sądowi na ustalenie, że umowa o pracę ubezpieczonej i płatnika była prawidłowym tytułem ubezpieczenia w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy systemowej.

Nie budziło wątpliwości Sądu, iż płatnik składek J. K. (1) prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą pod firmą (...) w G. od dnia 2010 r. Z zeznań płatnika składek oraz z fotokopii jego zeznania podatkowego wynika, że prowadzona przez niego działalność do 2014 r., co zbiegło się w czasie z zatrudnieniem ubezpieczonej, prosperowała bardzo dobrze, generując bardzo wysokie przychody (ponad trzy miliony złotych) i dochód na koniec roku podatkowego, mimo powszechnie znanej praktyki generowania kosztów w celu obniżenia podatku dochodowego.

Płatnik składek podjął decyzję o zatrudnieniu ubezpieczonej w prowadzonym przez siebie przedsiębiorstwie w momencie, kiedy jego sytuacja finansowa była jeszcze względnie stabilna, dysponował nowymi kontraktami (do których wykonania zatrudnił I. J. (1)) i z całą pewnością mógł sobie pozwolić na zatrudnienie osoby z wynagrodzeniem na poziomie 10.000 zł, gdyż nawet uwzględnienie tak wysokiego wynagrodzenia w kosztach uzyskania przychodu za 2014 r. nie spowodowało, straty prowadzonej przez niego działalności

Sąd Okręgowy miał na uwadze, iż ubezpieczona I. J. (1) posiada doświadczenie zawodowe w projektowaniu. W momencie zatrudnienia u płatnika składek była zatrudniona również u innego pracodawcy – P. Ś. (1) prowadzącego działalność pod nazwą (...) (od czerwca 2013 r.) także na pół etatu z jeszcze wyższym wynagrodzeniem – 12.391,14 zł oraz wykonywała zlecenia projektowe pod nazwą (...). Sąd uznał również, iż wysokie wynagrodzenie, jakie ubezpieczona otrzymywała u płatnika składek odpowiada stawkom rynkowym dla osoby świadczącej usługi z zakresu projektowania wnętrz. Nadto, jak wykazało postępowanie dowodowe ubezpieczona, oprócz samych czynności projektowych, przede wszystkim osobiście nadzorowała realizację tych projektów.

Co wymaga podkreślenia z zeznań przesłuchanych w sprawie świadków, ubezpieczona, choć częściowo wykonywała pracę w domu, wykonywała również polecenia służbowe bezpośrednio ze strony pracodawcy – spotykała się z J. K. (1) w biurze, gdzie omawiali kwestie związane z realizacją powierzonych ubezpieczonej inwestycji. Najistotniejszym jednak było to, że wykonywanie pracy przez ubezpieczoną potwierdzili przesłuchani świadkowie, w tym M. U., który był zarządcą nieruchomości przy ul. (...), której remont z ramienia płatnika składek nadzorowała ubezpieczona. Świadek ten wielokrotnie widział bowiem ubezpieczoną przy pracy, wiedział, że dysponowała dokumentacją związaną z remontem, wskazał również, iż przeprowadzenie generalnego remontu tej nieruchomości było elementem umowy najmu zawartej z płatnikiem składek.

Poza tym ubezpieczoną przy pracy widział również S. K. – znajomy ubezpieczonej, który przypadkowo odwiedzał znajdujący się w pobliżu nieruchomości sklep ze sprzętem wodnym, któremu ubezpieczona przy okazji spotkania opowiedziała o tym, że właśnie realizuje inwestycję przy ul. (...), jak też P. G., którego działalność sąsiadowała z remontowaną nieruchomością przy ul. (...), świadek ten zeznał, że również kilkakrotnie korzystał z doradztwa ubezpieczonej np. przy wyborze kolorów ścian.

Nadto, wykonywanie pracy przez ubezpieczoną na rzecz płatnika składek, polegającej na nadzorze projektowym remontu inwestycji w B. pod B. potwierdził świadek P. D., ówczesny dyrektor handlowy w spółce (...), zlecającej płatnikowi składek przeprowadzenie remontu tej nieruchomości. Świadek ten zeznał że widział kilkakrotnie ubezpieczoną jak na terenie inwestycji dokonywała ustaleń z wykonawcami i kierownikiem budowy. Świadek potwierdził również, iż remont został zrealizowany zgodnie z projektami i wizualizacjami złożonymi do akt przez ubezpieczoną. W konsekwencji, świadek ten jednoznacznie zidentyfikował rezultaty pracy ubezpieczonej na rzecz płatnika składek w okazanym im materiale dowodowym.

Czynności wykonywane przez I. J. (1) na rzecz J. K. (1) w spornym okresie w sposób jednoznaczny pozostawały w związku z przedmiotem działalności płatnika składek.

Nie sposób więc podzielić stanowiska pozwanego, iż zamiarem stron umowy o pracę, wbrew jej postanowieniom, nie było świadczenie pracy, lecz wyłącznie uzyskanie przez wnioskodawczynię świadczeń z ubezpieczenia społecznego.

Praca ze strony I. J. (1) na rzecz J. K. (1) niewątpliwie była wykonywana, istniała obiektywna i uzasadniona potrzeba zatrudnienia architekta wewnątrz w przedsiębiorstwie płatnika składek, jak również finansowa możliwość – a więc brak jest podstaw do stwierdzenia pozorności umowy o pracę jak również by umowa została zawarta w celu obejścia prawa.

Ustalone i omówione okoliczności niniejszej sprawy prowadzą do wniosku, iż rzeczywiście doszło do zawarcia i wykonywania umowy o pracę pomiędzy I. J. (1) a J. K. (1). Strony porozumiały się co do rodzaju wykonywanej pracy, miejsca jej wykonywania i wynagrodzenia.

Jak wynika z cytowanego powyżej dorobku judykatury Sądu Najwyższego, o fikcyjności umowy o pracę świadczy zamiar nawiązania stosunku ubezpieczenia społecznego bez rzeczywistego wykonywania tej umowy. Nie jest więc istotne, czy strony zawierające umowę o pracę miały realny zamiar wzajemnego zobowiązania się przez pracownika do świadczenia pracy, a przez pracodawcę do zapewnienia pracy i wynagrodzenia za nią – lecz to, czy taki zamiar stron został w rzeczywistości zrealizowany.

Istotnie, ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynika, iż kondycja finansowa płatnika składek w 2014 r. uległa pogorszeniu (aczkolwiek ten rok płatnik składek zakończył z wysokim wynikiem dodatnim), na skutek czego płatnik zaprzestał opłacania składek na ubezpieczenia społeczne za ubezpieczoną, opuścił wynajmowane dotychczas pomieszczenia, unikał kontaktu m.in. z przeprowadzającym kontrolę organem rentowym. Niemniej jednak okoliczność ta w świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego potwierdzającego rzeczywiste wykonywanie pracy przez ubezpieczoną pozostaje bez wpływu na rozstrzygnięcie. To zaś, że zachowanie płatnika utrudniało prowadzenie postępowania dowodowego nie było wystarczające, by organ apriorycznie założył, że umowa o pracę była nieważna, zwłaszcza, że jego odnalezienie przez sąd nie było specjalnie trudne.

Pozwany organ rentowy w toku postępowania nie wykazał żadnym obiektywnym dowodem odmiennego stanu rzeczy tj. aby sporna umowa o pracę została zawarta tylko w celu wyłudzenia świadczeń społecznych (pomijając fakt, iż – jak wynika z przytoczonych judykatów – sam taki zamiar, przy faktycznym realizowaniu umowy i świadczeniu pracy, jest z punktu widzenia prawa dopuszczalny) Zamiarem stron zawierających umowę o pracę jest – również immanentnie związany z faktem bycia pracownikiem – fakt objęcia obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Jak już jednak wyjaśniono przy cytowaniu dorobku orzecznictwa okoliczność ta nie może stanowić podstawy dla uznania umowy za nieważną.

Brak też było wspomnianych dowodów pozytywnych przeciwnych, które podważałyby świadczenie przez ubezpieczoną pracy albo które wskazywałyby na to, że praca była świadczona na innej podstawie, w szczególności takiej, która nie jest podstawą ubezpieczenia, np. w drodze bezpłatnej przysługi. Nie jest natomiast rolą sądu, który w zamiarze ustrojodawcy ma być bezstronny, poszukiwanie dowodów w celu udowodnienia twierdzeń organu rentowego.

Podsumowując powyższe rozważania Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. w związku z cytowanymi wyżej przepisami (w przypadku art. 58§1 k.c. i art. 83§1 k.c. stosowanymi a contrario) orzekł jak w sentencji wyroku.